

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р **Марияна Тонева Кузманова**,
член на Научното жури за публична защита на дисертационния труд
на **Васил Александров Михайлов**

на тема: *"Възпроизводство на човешкия капитал в условията на
икономика базирана на знанието"*

за присъждане на образователна и научна степен *"доктор"*
по научната специалност *"Организация и управление извън сферата на
материалното производство /социално-културна сфера/"*

Основание за изготвянето на рецензията е Заповед на Ректора на
ЮЗУ "Неофит Рилски" - Благоевград № 1466/ 09.07.2018 г.

1. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА ИЗСЛЕДВАНАТА ПРОБЛЕМАТИКА.

Много са причините, които изискват бързи и гъвкави решения, свързани с човешкия капитал. Към тях могат да бъдат отнесени: възстановяването на стопанството след дълбоките кризисни процеси, глобализацията на икономиката, променените условия на пазара на труда, стратегическото значение на знанията за стимулиране на растежа, неблагоприятните изменения в демографската структура на населението и др. Във връзка с това образованието и обучението на човешките ресурси се превръщат в ключов фактор за успешното дългосрочно развитие на икономиките на отделните страни, включително за подобряване на тяхната конкурентноспособност. При това в центъра на вниманието трябва да бъдат поставени въпросите, свързани с възпроизводството на човешките ресурси.

Всичко това илюстрира актуалността и значимостта на разглежданата в дисертационния труд проблематика.

2. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД. СЪДЪРЖАНИЕ И ПОСТРОЙКА НА ИЗЛОЖЕНИЕТО.

Рецензираната дисертация е разработена в обем от 227 страници с приложенията към нея. Нейната структура включва увод, три глави, заключение, библиография, списъци на включените таблици, фигури, диаграми, на съкращенията и приложения (8 страници). Подходящата структура на разработката улеснява автора при постигане на целта и решаване на изследователските задачи. В използваната литература са

посочени 96 литературни източника. В дисертацията са включени 41 таблици, 4 фигури и 63 диаграми.

В *увода* авторът аргументира актуалността на проведеното изследване и значимостта на избраната тема. На тази основа той формулира изследователската теза, целта и задачите на изследването, неговите обект и предмет, ограничителните условия на изследването, описва накратко методиката и основните научни и информационни източници.

В *първа глава* на дисертационния труд са разработени теоретичните и концептуалните основи на човешкия капитал и икономиката, базирана на знанието. В началото на изложението са дефинирани ключовите понятия човешки капитал и икономика, базирана на знанието. Задълбочено са разгледани основни подходи за измерване на човешкия капитал. На тази основа е изследвано влиянието на човешкия капитал върху икономическия растеж. Обособени са компоненти на икономиката, базирана на знанието, и са изведени индикатори за тяхното измерване.

Във *втора глава* е проведен сравнителен анализ на човешкия капитал в Р България. Акцентът в изложението е поставен върху измерването на човешкия капитал чрез подхода, основан на образованието. В края на тази глава са формулирани изводи въз основа на направеното изследване на човешкия капитал и неговото възпроизводство в страната.

В *трета глава* на дисертационния труд фокусът е поставен върху икономиката, базирана на знанието: значими компоненти и индикатори за нейното развитие. Авторът подчертава водещата роля на човешкия капитал в тази насока. Проведен е анализ на индикаторите, които характеризират основните компоненти за развитие на икономика, базирана на знанието в България, включително е направено сравнение с някои страни - членки на ЕС. В края са изложението са изведени изводи от анализа на индикаторите за развитие на икономика на знанието.

В *заключението* авторът формулира важни изводи, свързани с проведеното изследване като насочва своите усилия към усъвършенстване на възпроизводството на човешкия капитал с оглед подпомагане развитието на икономика, базирана на знанието.

3. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ПРИНОСИ НА КАНДИДАТА.

Докторантът обвързва възпроизводството на човешкия капитал с развитието на икономика, базирана на знанието. В рамките на образователния подход той извежда извода, че показателят "среден брой

години на образование" характеризира в най-голяма степен състоянието на човешкия капитал в България.

Създадена е "информационна банка" със самостоятелно изведени (производни) данни, която да послужи при бъдещи изследвания по тематиката, свързана с човешкия капитал и неговото възпроизводство в България.

Формулиран е нов показател "експорт на човешки капитал", който може да се използва вместо "изтичане на човешки капитал". Показателят отразява по-точно икономическата същност на човешките ресурси в контекста на икономиката, базирана на знанието.

Приспособен е модифициран показател "равнище на образованост", който заменя обичайно използвания при образователния подход показател "равнище на грамотност".

Проведено е национално изследване в областта на анализирането и оценяването на научноизследователската и развойна дейност в научните организации и висшите училища в България (2016) като фактор за развитието на икономика, базирана на знанието.

4. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ.

В дисертационния труд се срещат правописни и граматически грешки.

Препоръчвам на Васил Михайлов да задълбочи изследванията си в областта на възпроизводството на човешкия капитал.

Към докторанта имам следния въпрос: Въз основа на какви критерии са подбрани страните, включени в сравнителното изследване на възпроизводството на човешкия капитал?

5. ПУБЛИКАЦИИ НА АВТОРА, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

В списъка на публикациите по темата на дисертационния труд са включени 4 публикации (3 статии и 1 доклад на международна конференция), които отразяват важни страни на осъщественото изследване.

6. АВТОРЕФЕРАТ И СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ.

Авторефератът е разработен съобразно възприетите стандарти. Неговият обем е 56 страници. Той отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Формулираните приноси съответстват на постигнатите от докторантката в дисертационното изследване резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на *Васил Александров Михайлов* на тема: *"Възпроизводство на човешкия капитал в условията на икономика базирана на знанието"* е посветен на актуален проблем, свързан с човешкия капитал в условията на глобализирана икономика и необходимост от непрекъснати иновации. Разработката е доказателство, че нейният автор притежава задълбочени познания в избраната научна проблематика и може да провежда самостоятелни изследвания.

Ето защо предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на Васил Александров Михайлов *образователната и научна степен "доктор" по научната специалност "Организация и управление извън сферата на материалното производство /социално-културна сфера/"*, професионално направление 3.8 Икономика.

София, 23.08. 2018 г.

Рецензент: .....

/доц. д-р М. Кузманова/